

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ט שיחה ב' לחג הסוכות

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון רלו (תשמ"א)

א. בלקו"ש חג הסוכות תש"מ (ט"ב) מבאר: שבמצות סוכה מצינו חידוש ומעלה לגבי שאר המצות וזה שנקראים "תשמישי קדושה" וחל קדושה על עצי הסכך (ומדברנך גם על עצי הדפנות) "וכמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תרל"ח בריש הסימן וש"נ - "כשם שחל שם שמים על הקדשים . . . כך חל שם שמים על הסוכה" ("לשון הגמרא (סוכה ט, א. ביצה ל, ב) "על החגיגה" - הערה 27). ומה"ט אסור להסתפק מהט כל ז' ימי החג^{24-08/2018nkn}

משא"כ לגבי שאר המצות מצינו רק שנקראים "תשמישי מצוה" - (ולא "תשמישי קדושה"), וראה שם שמבאר שהנ"ל חידוש ב"טוכה" מה שאין בד' מינים עיי"ש.

ולכאור' יש להעיר:

א) בטוכה (לז, א): "אמר רבה הדט של מצוה אסור להריח בו" וברש"י: "דגמרינך מטוכה דילפינך בפרק קמא (ט, א) דוול שם שמים על עצי סוכה ליאטר בהנאה כל שבעה הואיל והוקצו למצוה" הרי לכאור' דגם על הדס "חל שם "שמים".

וראה צפנת פענח על הרמב"ם הל' סוכה (פ"ו) בפירוש רש"י הנ"ל, "דאיתקש לחג", וצ"ע.

ב) בשו"ע אדה"ז או"ח (סל"ד ס"ט) מבאר שחל על הבתים והרצועות של תפילין קדושה ומדמהו כמו "שלא אסרה תורה אלא להשתמש בקדשי גבוה של מזבח ושל בדק הבית שמועלין בהן וכל מקום שאין מעילה אין איסורו אלא מד"ס אפילו בקדשי גבוה . . .".

בראה בחלקת יואב טי' ד דתמה: דהרי מבואר בספ"ק דנדרים דבשלמים אף שאין בו מעילה איסור הנאתן דאורייתא, וכך מנכח מהא דמתפיט בשלמים דהוה נדר באורייתא.

וממשיך "וכך מוכח מהא דאיתקש סוכה לחגיגה ולכך סוכה אסור מדאורייתא בהנאה". הרי להדיא שמדמה מצוח תפילין לסוכה.

וראה גם בלקו"ש ח"י (עמ' 313): "וכידוע פסק רז"ל אשר מעלין בקדש (ולכמה פוסקים הוא מדאורייתא. יענין בספרים שהובאו בשדי חמד כללים אות מ' כלל קצ"ד, ובס' מאטף לכל מחנות או"ח סכ"ה סקי"ב. ובשו"ע רבינו חאנ"ח טוס"ד ל"ד כתב שהוא מד"ס, אבל הסגירו לכל הסעיף בחצע"ג, וידוע שבכמה מקומות הוא מפני שהי' עדיין קצת טפף בזה, ואכ"מ" עכלו"ק.

ג) במצות נר חנוכה מובא הלשון "מעלין בקודש וכו'" (שבת כא, ב) אבל מאידך מצינו בגמ' שם (כב, א) "וכי נר קדושה יש בה".

וראה בלקו"ש ח"ה (עמ' 457): "נרות חנוכה אשר קודש הם".

ובהערה ע"ז: "צ"ע משבת (כב, א) וכי נר קדושה יש בה, ולכן אפילו לפס"ד - יש מתירין תשמיש של קדושה (שו"ע ר"ס תרע"ג). ואולי י"ל הכוונה דקודש הט לענין שאין מסתפקין משמנו - (ובזמן השיעור - לכ"ע) - וכיו"ב. ודוחק. ועיין אור התורה - להצ"צ - לחנוכה (שכו, א ואילך). שר"ח אס"ד חנוכה טק"ט עכלה"ק.

הרי לכאור' שגם על מצות "חנוכה" (ולא רק "סוכה") מצינו שנקראים "קודש הם", "לענין שאין מסתפקין משמנו" ע"ד "שאסור להסתפק מעצי הסכך כל ז' ימי החג".

ויחירה מזו מצינו (בשו"ע אדה"ז או"ח טקס"ז ס"א וש"ג שכותב): "וכל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלואה" - (בגמ' ברכות לה, א הלשון "וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל" וכ"ה ברמב"ט הל' ברכות פ"א ה"ב") וכאן לכאור' פשוט שהלשון "קדשי שמים" הוא שם המושאל רק לענין איטור הנאה ודו"ק.

וצ"ל דשאני "מצות סוכה" דמשוט "שחל שם שמים על הסוכה" לכן "אסור להסתפק וכו'" משא"כ ב"מצות נרות חנוכה" הוא להיפך משוט שאסור

להסתפק מהן לכן "שייך לומר עליהם קדש הט"
ודו"ק, ולא שע"י המצוה "חל שם שמים על הנרות"
כי "נר קדושה יש בה"?

הרב שלום דובער הכהן

נחלת הר חב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מלכורן גליון טו"ב (תשמ"ה)

חילוק בין סוכה ושאר תשמישי מצוה

בלקו"ש חי"ט שיחח חגה"ס (ע' 357) ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א ההבדל בין סוכה ושאר תשמישי מצוה, כמו ציצית, וז"ל: "אבער אעפ"כ, זיינען די ציצית נאר "תשמישי מצוה" און ניט קיין "תשמישי קדושה".

משא"כ דורך קיום מצות ישיבה בסוכה, וזערט אויך א קדושה איך די עצי הסכך – "כשם שחל שם שמים על הקדשים... כך חל שם שמים על הסוכה". און מצד דער קדושה שבהם טאר מען זיך מיט זיי ניט נוצן "עכ"ל.

ולכאו' צ"ע במה שלא הביא כ"ק אדמו"ר שליט"א ראי' לדבריו מהא דאמרינן שעשיית הסוכה היא מצוה (ועי' בהערה 40 שמביא הענין אבל לא להדגיש החילוק בין סוכה לציצית) משא"כ עשיית הציצית אינן מצוה בעצמה (עו"ע אדה"ז סי' י"א סעי' ג').

ואפשר לומר שבזה שכתב בהערה 40 (ראה שו"ע אדה"ז סי' תרמ"א "שעשייתה אינה גמר המצוה") מתורץ, שלכאורה איך לחלק בין סוכה וציצית שג"כ לגבי סוכה, עשיית הסוכה אינה גמר המצוה, והיא רק בשביל מצות סוכה בחג.

אברהם יעקב ווייסבארד

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תשס

בגדר קדושת הסוכה

הרב אברהם הרץ

ר"מ בישיבה

(א) בלקו"ש חי"ט חגה"ס ב סעי' ב מכואר שבסוכה ישנה מעלה וחידוש לגבי שאר תשמישי מצוה. שבסוכה חלה קדושה

על עצי הסכך מה"ת, כשם שחל שם שמים על הקדשים . . כן
חל שם שמים על הסוכה (ביצה ל, ב) ומצד קדושתן אסור
להסתפק מהן במשך ימי החג.

משא"כ בשאר תשמישי מצוה, אין דין קדושה חל עליהן,
ואסור להשתמש בהן תשמיש של חול משום ביזוי מצוה.

ובהערה 26 כתב וז"ל: וכדיוק לשון אדה"ז סי' תרלח כמ"פ
(בנוגע לסכך, וכן בנוגע לדפנות הסוכה) חל עליהם קדושת
הסוכה. וראה אוה"ת שם (מא"ר בשם עבודת הקודש) דה"ל
"קדושת הגוף", "דה"ל כמו הקדש".

[ובאוה"ת (סוכות ע' א'תשה) מבאר בארוכה ע"פ פנימיות
הענינים הטעם שבסוכה חל קדושה על עצי הסכך, משא"כ
בשאר תשמישי מצוה. (וראה בספר שלמי שמחה ח"ד סי' ל
מכתב כ"ק אדמו"ר בענין זה)].

(ב) והנה לכאורה בשיטת אדה"ז משמע דאין על הסוכה
קדושת הגוף כשיטת הרשב"א בעבודת הקודש (שער ב סק"ו),
שהרי פסק בסי' תרלח סעי' ה דהאיסור הוא להסתפק מעצי
הסוכה ליטול קיסם לחצוץ בו שיניו וכיו"ב, שע"ז מפקיע הוא
מעליו קדושת הסוכה, אבל מותר ליהנות מהן הנאה להשתמש
בהם כל תשמיש, כל שאינו מפקיע מעליהם קדושת הסוכה כגון
להניח עליהם חפציו ולהריח בהם אם הם עצי בשמים, וכל
כיוצא בזה.

והנה לשיטת הרשב"א דחל קדושת הגוף, א"כ לכאורה אסור
ליהנות שום הנאה של חול, כמו בקרבן שיש עליו קדושת הגוף.
וכן כתב בשו"ת עונג יו"ט סי' מט ועוד.

אמנם דעת אדה"ז (ומקורו בט"ז שם סק"ג) דאין על הסוכה
קדושת הגוף (ראה בלשון הט"ז), אלא שנלמד מחגיגה שישנה
בסוכה דין קדושה שאסור להסתפק ולבטל ממנו קדושתו, אבל
שאר הנאה מותר.

ג) והנה לפי מה שפסקו הט"ז ואדה"ז, מיושב בפשטות
קושית המפרשים (ראה בשו"ת עונג יו"ט שם ועוד), שהקשו
איך מותר לשבת בסוכה בשעת הגשם, הרי נהנה מעצי הסוכה

שלא במקום מצוה (שהרי פטור מן הסוכה בשעת הגשמים) והוי מעילה כמו בקרבן.

ובמפרשים רצו לתרץ דבשעת גשמים אין שם סוכה עליו, ולא רק פטור על הגברא מתשבו כעין תדורו, אלא דאי"ז סוכה, והוי כסוכה שנפלה שלדעת הטור מותר ליהנות מה"ת.

אמנם בדעת אדה"ז מבואר (סעי' א שם) דסוכה שנפלה אסור להשתמש בהם מה"ת.

וגם לפי אדה"ז, גם בשעת הגשם שם סוכה עליו, אלא דזה פטור על הגברא מתשבו כעין תדורו. ^{אוצר החכמה} שהרי פסק בסי' תרלט סעי' יז דבליל הראשון של החג צריך לאכול כזית בסוכה אפילו בשעת הגשם.

ואי נימא דאין שם סוכה עליו בשעת גשמים, אין סברא לחייבו בליל ראשון, שהרי אי"ז סוכה. וכן כתב בביאור הגר"א שם.

אבל אי נימא דזה רק פטור על הגברא מתשבו כעין תדורו, שפיר יש מקום לחייבו בליל א', שלמידים ט"ו ט"ו, שצריך לאכול בסוכה גם בשעת הגשם.

וא"כ לדעת אדה"ז שבשעת הגשמים הוי סוכה, מדוע מותר לשבת בשעת הגשם, הרי נהנה מעצי הסכך שלא במקום מצוה. ועד"ז הקשו בנשים שפטורות מסוכה איך מותרים ליהנות.

אמנם לפי המבואר בט"ז ואדה"ז, שרק השתמשות שמפקיעה הקדושה – כגון ליטול קיסם אסור, אבל סתם הנאה מותר, מיושבת הקושיא בפשטות.

ד) והנה צריך ביאור איך לתווק שיטת אדה"ז עם הא דמבואר באוה"ת דבסוכה חיילא קדושת הגוף. דלכאורה משמע שלדעת אדה"ז אין על הסוכה קדושת הגוף, כנ"ל.

וגם צריך ביאור, מנלן דבסוכה אין האיסור אלא להסתפק ולא סתם ליהנות, הרי נלמד מחגיגה.

וז"ל אדה"ז בסי' תרלח סעי' א "כשם שחל שם שמים על הקדשים ולכך הן אסורים בהנאה כך חל שם שמים על הסוכה

שנאמר הג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג דהיינו חגיגה לה' אף סוכה לה', ואין נקרא סוכה אלא הסכך בלבד, לפיכך אסור להסתפק מעצי הסכך כל ז' ימי החג מן התורה . . .". וראה בסעי' ה שהאיסור הוא רק להסתפק ולא סתם ליהנות.

וצ"ב שהרי בחגיגה כתב שאסורים בהנאה, ומשמע, שבכל הנאה אסור, וא"כ מדוע בסוכה שנלמד מחגיגה כתב שהאיסור הוא רק להסתפק (תשמיש שמבטל הקדושה, כמבואר בסעי' ה שם).

ה) ויש שכתבו (ראה בעולת שבת שם ועוד) דמזה שמותר ליהנות אחר ימי החג, מוכח, שלא חל קדושת הגוף לגמרי, שהרי "קדושת הגוף לא פקעה בכדי".

אמנם באוה"ת שם מתרץ קושיא זו, שהרי לאחר ימי החג עברה מצותן (והוי כנעשית מצותו שאין מועלין בהן, ראה מהר"ם שי"ק או"ח סי' כד).

ו) ובאבנ"ז או"ח סי' לד כתב דחגיגה היא קדשים קלים, שמה"ת אין דין מעילה אלא מדרבנן, ומה"ת אין איסור אלא לבטל ולהשחיתו, מלא תעשון כן לה' אלקיכם. ומציין לאדה"ז או"ח סי' לד בסופו.

ולפי זה, שפיר יליף סוכה מחגיגה, שאסור רק לבטל קדושתו.

אמנם מלשון אדה"ז סעי' א משמע, שבחגיגה אסור בהנאה ולא רק דרך השחתה (וצ"ע לתו"ך עם הא דמבואר באו"ח סי' לד). וגם מדרבנן עכ"פ מועלין בהן, ובסוכה הדין שמותר ליהנות הנאה שאין מפקיע הקדושה. וצ"ב מנין לחלק בין דין סוכה לחגיגה?

ובפשטות זהו שיטת הרשב"א בעבודת הקודש שם, שדמיין לגמרי.

אמנם דעת אדה"ז משמע לכאורה שאי"ז קדושת הגוף ממש. וצ"ע בזה.

"בשכר שלשה ראשון"

הרב מנחם מענדל רייצעס

נו"נ בישיבת תות"ל קרית גת, אה"ק

איתא בפסחים (ה, א): "בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון. להכרית זרעו של עמלק, ולבנין בית הבחירה ולשמו של משיח. להכרית זרעו של עמלק, שנאמר: ויצא הראשון אדמוני. ולבנין בית המקדש, דכתיב: כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. ולשמו של משיח, דכתיב: ראשון לציון הנה הנם".

ומפרש רש"י מה הם ה"שלשה ראשון": "שביתת הרגל דפסח, ושביתת הרגל דחג, ונטילת לולב שנקראו ראשונים".

ופירש המהרש"א את הפרט הראשון - "שביתת הרגל דפסח" שעל ידי זוכים "להכרית זרעו של עמלק", וז"ל: "כי טעם השביתה בפסח שנאמר בו 'הראשון', כי בו נגאלו ישראל מן המשעבדים אותם, והקב"ה היה דן אותם בכל מיני מכות והטביעם בים, ובזכות שביתה זו יגאלו גם לעתיד מעשו שנקרא 'הראשון' המשעבד אותנו, והקב"ה ידין אותו ויכרית

זרעו . . והוא טעם השבתת שאור בפסח כי שאור שבעיסה הוא יצר הרע
הוא . . שרו של עשו שיכרת בזמן הגאולה".

05/07/2018

ולכאור' צריך ביאור, שהרי לפי דברי המהרש"א יוצא שההדגשה היא
על מצות ביעור חמץ, הנוהגת כל שבעת ימי הפסח, ואילו בגמ' מודגש
(כל' הכתוב) דוקא ה"ראשון", "שביתת הרגל דפסח", היינו זה ששוכתים
ממלאכה ביום הראשון של פסח?

ב. והנה מעין זה הקשה רבינו בשיחה הידועה (לקו"ש חי"ט, חה"ס
ב'), על ב' הפרטים שלאחר מכן, "שביתת הרגל דחג ונטילת לולב".
המהרש"א מבאר אשר בזכות מצות סוכה יזכו לכהמ"ק שעליו נאמר
"ויהי בשלם סוכו", ובזכות מצות נטילת ד' מינים (שקשור עם שמחה),
יזכו לשמו של משיח שהוא ינחמנו וישמחנו. והק' רבינו ע"ז, דלכאור' לפי
ביאור המהרש"א הרי"ז שייך לכל שבעת ימי החג, שבהם יושבים בסוכה
ושמחים, ולמה הדגישו דוקא את שביתת הרגל ביום הראשון של חג
הסוכות וכן את "ולקחתם לכם ביום הראשון"?

וע"פ המבואר שם בשיחה (עיי"ש בארוכה) - כן י"ל בנדו"ד,
וכדלקמן.

ג. הנה ענין שביתת הרגל שביום הראשון של פסח, היא, כל' הכתוב
(בא יב, יד): "והיה היום הזה לכם לזכרון וחסותם אותו חג לה'
לדורותיכם". היינו, שמצד יציאת מצרים שהיתה באותו היום, לכן
ממשיכים ומקדשים אותו יום בכל שנה ושנה.

וי"ל בתוכן הענין בפנימיות הענינים, שזה מורה על כך שעניני העולם
אינם מפריעים להמשכת הקדושה. כי מצד גדרי העולם והזמן, כבר עבר
זמן רב מאז יציאת מצרים, ולכאור' הי' צריך להיות חלישות בתוקף החג
וכו', ככל דבר שבעולם שהוא הווה ונפסד כו'. וזה שממשיכים לחגוג את
החג בכל שנה מחדש, בכל התוקף והחיות וכו', הרי זה מורה שאין
מתחשבים בגדרי העולם, אלא המשכת האלקות שהיתה ביציאת מצרים
ממשיכה ופועלת בלא"ה. דהיינו, שמצד ההעלם וההסתר דעולם הי' צריך
להיות 'שכחה', ואילו מצד הנצחיות שבאלקות הרי זה נמשך באופן
ד'לזכרון'.

ולכן בזכות שביתה זו יזכו "להכרית זרעו של עמלק" - שענינו הוא שמנגד ומפריע להמשכת הקדושה, וכאשר ישראל שובתים ממלאכה ביום הראשון של פסח באופן שאינם מתחשבים בגדרי העולם ה'מפריעים' לנצחיות זו - הרי זה מביא לכך שהקב"ה ישבית מן העולם את כל המנגדים ומפריעים להמשכת הקדושה בעולם בכלל.

ד. ואם כנים הדברים, ולפי המבואר בשיחה שם, יומתק מאוד שאכן שלושת ה'ראשון' באים באופן מסודר בשלשה שלבים זא"ז: (א) ה'ראשון' דפסח, זה שחוגגים את יציאת מצרים באופן נצחי למרות כל הזמן הרב שעבר, מדגיש את זה שנמשך אלקות בעולם באופן שאינו מתפעל מגדריו המונעים ומעכבים, ולכן עי"ז זוכים שיתבטלו מן העולם כל הדברים המסתירים על האלקות. אבל עדיין אין בזה 'סיוע' מאת עניני העולם עצמם, ורק שאינם מפריעים.

(ב) ומזה באים לשלב הב': ה'ראשון' דסוכה מדגיש שהאלקות נמשך בעולם באופן שחודר ומקדש את העולם גופא, שלכן גם יום 'פשוט' כמו ט"ו תשרי שלא היה בו ענין של נס כו', הרי הוא נהפך מחול לקודש [ובענין זה הוא החידוש דסוכות על פסח, ראה לקו"ש חכ"ב ע' 130, עיי"ש היטב], ולכן עי"ז זוכים לבנין בית המקדש שענינו הוא הפיכת מקום חול למקום קדוש. אבל עדיין אין זה באופן שהעולם משתנה מצד עצמו אלא רק מצד הגילוי מלמעלה.

(ג) שלב הג': ה'ראשון' דנטילת לולב מדגיש את זה שהגילוי אלקות 'מתבקש' מתוך עניני העולם גופא, שלכן בד' מינים הגשמיים עצמם יש אחדות הנובעת מאלקות, ולכן עי"ז זוכים לשמו של משיח, שהוא יגלה כיצד הגאולה 'מתבקשת' מתוך הגלות גופא, ועד שיאמרו "אודך ה' כי אנפת בי".

[וע"ד ג' השלבים המבוארים בלקו"ש חל"א ע' 20: (א) הכנעת וביטול גסות וחומריות העולם המונעת השראת הקדושה, שביטול ושבירת החומריות נותן מקום שיהיה גילוי קדושה בעולם. (ב) שגשמיות העולם מתברר ומזדכך עד שנעשה כלי לאור הקדושה. (ג) תכלית השלימות בבירור וזיכוך העולם, שהגשמיות עצמה תתקדש", ודו"ק.]

דיון הגמרא בתירוץ רנב"י ראשון דמעיקרא משמע

הרב אליהו נתן סילבערבערג
ראש מתיבתא ליובאוויטש דשיקאגא

א. בסוגיית הגמרא פסחים (ד, ב – ה, א) שקו"ט למצוא המקור לזה שחיוב השבתת חמץ הוה בערב פסח, ומביאים ע"ז כו"כ שיטות, ונביא כאן דיון הגמרא באחת מהן: "רב נחמן בר יצחק אמר ראשון [שבפסוק] "אך ביום הראשון

תשביתו..."] דמעיקרא משמע, דאמר קרא הראשון אדם תולד.

[וממשיכה הגמרא לדון בזה:] אלא מעתה ולקחתם לכם ביום הראשון הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע? שאני התם דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, מה שביעי שביעי לחג, אף ראשון ראשון לחג.

הכא נמי כתיב אך ביום הראשון תשביתו, שבעת ימים מצות תאכלו? אם כן נכתוב קרא ראשון, הראשון למה לי, שמע מינה לכדאמרן.

אי הכי התם נמי הראשון למה לי. ותו התם דכתיב ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע? שאני התם דאמר קרא וביום השמיני שבתון מה שמיני שמיני דחג, אף ראשון ראשון דחג. הראשון למה לי? למעוטי חוש"מ. חוש"מ מראשון ושמיני נפקא. איצטריך, סד"א הואיל דכתב רחמנא וביום השמיני, וי"ו מוסיף על ענין ראשון, דאפילו בחוש"מ קמ"ל. ולא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ה"א?

ותו התם דכתיב ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון דמעיקרא משמע!

אלא הני שלשה ראשון מיבעי ליה לכדתני דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עשו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח". ע"כ הדיון בתירוץ זה.

נקודת הענין: רנב"י פירש 'הראשון' שנאמר גבי תשביתו דכוונתו 'מעיקרא', והגמרא הקשה ע"ז מג' מקומות אחרים שנאמר בהן לשון 'הראשון' – לקיחת ד"מ, שביתה ממלאכה דסוכות, ומקרא קודש דפסח – אשר בהן אין הכוונה כן. ותירצה דבהן כתוב לשון זה מטעם אחר וכו'.

כו"כ תמיהות בסוגיית הגמרא

ב. וצלה"ב: א) הגמרא מביאה ראייה מכו"כ פסוקים אשר בהם אין הפירוש בראשון 'מעיקרא', אמנם הרי רנב"י גם הוא הביא ראייה מפסוק לדבריו דמשמע מעיקרא, ומאי 'אולמיה' הני ראיות מפסוקים שמביאה הגמרא מהראיה של רנב"י?

גם צלה"ב: ב) מדוע הובאו ג' הפסוקים – היינו ג' 'הראשון' הנ"ל – בסדר הפוך מסדרן בתורה; סדרן בתורה היא תחלה מקרא קודש דפסח (ויקרא כג, ז), אח"כ שביתה ממלאכה דחג (שם כג, לט) ואח"כ לקיחת ד"מ (שם כג, מ), ואילו

בשקו"ט דסוגיין הובאו בסדר הפוך ממש!?

ועוד: ג) בשקו"ט של הגמרא הו"ג' ההוכחות – כנ"ל – מד"מ, שביתה דחג, ומקרא קודש דפסח. אמנם במסקנת הסוגיא כתב רש"י "אלא – מהני שלשה ראשון דכתיב במקרא קודש דפסח ומקרא קודש דסוכות ומצות לולב לא תותב ..".

וברש"י שלאחריו – על דברי דבי ר' ישמעאל 'בשכר ג' ראשון' – "שביתה הרגל דפסח ושביתה הרגל דחג ..".

ויעויין בלקו"ש (חי"ט שיחה ב' על חגה"ס) אשר הרבי מביא בפשיטות הפסוק של מקרא קודש הנאמר גבי סוכות (שם כג, לה), כמקור לדברי תנא דבי ר' ישמעאל, ומציין לדברי רש"י הנ"ל (בד"ה אלא)!

והנה זה שהמקור יכול להיות הפסוק של מקרא קודש (כמ"ש רש"י בד"ה אלא) ומ"מ זה נקרא שביתה הרגל דחג, אינו קשה לכאורה ע"פ השיטה "שמקרא קודש הוא לקדשו באיסור עשיית מלאכה" (שו"ע אדה"ז סי' רמ"ב ס"א לחד שיטה, והוא מהב"י בסי' תפ"ז לפי אחד מתירווציו שם);

אמנם לכאורה אינו מובן השינוי, מה שבשקו"ט של הגמרא מובא הפסוק (המאוחר יותר) של שביתה דחג, ואילו במסקנת הדבר ובדברי תנא דבי ר' ישמעאל נשתנה הענין ומביאים (ברש"י ובשיחה כנ"ל ועוד) הפסוק של מקרא קודש דחג!?

ג. גם צע"ג לכאורה בכו"כ מפרטי השקו"ט בגמרא:

ד) מה הי' ההו"א לתרץ ד'ולקחתם לכם' דד"מ קשורה עם שביעי וראשון וכו' (ואשר לכן לא אומרים שם ד"ראשון מעיקרא משמע") אם גם בתשביתו ישנה אותה ענין – כמו שהגמרא מקשה ע"ז מיד אח"כ!?

ה) וביותר: מה היתה הסברא לתרץ דגבי תשביתו אומרים הא "דמעיקרא משמע" מחמת זה שכתוב בה "הראשון", אם בד"מ כתוב אותו לשון ממש – כמו שהגמרא מקשה ע"ז מיד אח"כ!?

ו) אח"כ כשהגמרא מקשה מ'הראשון' שנאמר גבי שביתה דחג, מתרץ תחלה ע"ד אותה סברא שכבר הובאה לעיל (לענין ד"מ) – "מה שמיני שמיני דחג, אף ראשון ראשון דחג ..", אף שלכאורה כבר הפריכה אותו תירוץ מהא דגם גבי 'תשביתו' ישנה פסוק ולימוד עד"ז!?

ז) אח"כ כשהגמרא מקשה מ'הראשון' שנאמר גבי 'מקרא קודש' אינה מביאה שום תירוץ של 'ראשון ושביעי', וגם לא שום שקו"ט לגבי לשון 'הראשון' שנאמר בה, כמו שהביא בכל שאר הקושיות ושקו"ט בהן!?

ובקיצור צ"ע טובא בכל פרטי מהלך השקו"ט של הגמרא כאן.

ביאור יסוד השקו"ט של הגמרא

ד. ולתרץ כל קושיות אלו נראה להציע דהשקו"ט בסוגיא זו אינה (רק) בפירוש המלה 'ראשון' בכתובים, האם כוונתו 'מעיקרא' או לא, אלא דיון באופן ודרגת הקישור בין מצות של חג להחג עצמו.

ביאור הדברים: רנב"י הביא פסוק שבה הפירוש ב'ראשון' הוא 'מעיקרא', ומחמת זה בא להוכיח שמצות השבתת חמץ אשר הוה בפשוטו אחת ממצות הקשורות לחג הפסח, אין זמנה בחג עצמה אלא 'מעיקרא', והיינו ביום לפני החג.

וע"ז סובב והולך השקו"ט בגמרא האם אפשרי לומר כן אחרי שבכלל הרי מצות החג זמנם בחג דוקא ולא לפניו!

ה. והנה במצות החג ישנן דרגות שונות בענין הקשר שלהן לחג;

ישנן מצות שבעצם אינם קשורים להחג עצמו אלא שזמנם הוא בחג. ראה לדוגמא מה שביאר הרבי (לקו"ש חכ"ב שיחה ב' לפ' אמור) שכן הוא במצות חמץ ומצה ביחס לחג הפסח, ומש"כ שזה מודגש בהדין שו"ע אדה"ז תצ"א ס"ג "מי שנמשכה סעודתו במוצאי יו"ט האחרון ש"פ עד לאחר צה"כ מותר לאכול חמץ בסעודה .. אכילת חמץ אינו תלוי כלל בקדושת היום".

וי"ל שעד"ז הוא מצות השבתת חמץ (מכ"ש מאיסור אכילת חמץ), אכילת מצה, לקיחת ד"מ ועוד.

למעלה מזה – י"ל – היא מצות שמחה בחג, אשר אף שלכאורה לא הוה עצם מהות החג, אבל מ"מ הוה המצוה "ושמחת בחגך" והיינו לשמוח בחג, וא"כ זה שזמנו בחג דוקא אינה ענין 'טכני' אלא דהשמחה הוה מחמת החג עצמו.

למלעה מזה – י"ל – היא מצות שבייתה ממלאכה בחג, אשר לפי דיעה אחת עכ"פ (כדלעיל משו"ע אדה"ז ומקורו מהב"י) הוה זה קיום ה'מקרא קודש' של החג.

למעלה מזה – י"ל – היא עצם הענין שימים אלו הם מקראי קודש, אשר זהו עצם שם החג שלהם.

(ויש עוד כמה פרטים וענינים שיש לדון בהם ובפרט בעניני קרבנות החג, והזכרתי רק מה שנוגע לביאור השקו"ט בסוגיא זו).

ביאור פרטי סדר השקו"ט

ו. ואשר לפ"ז נבוא לבאר הדיון ושקו"ט של הגמרא בתירוץ של רנב"י;

רנב"י אמר – כנ"ל – דהראשון שנאמר גבי תשביתו פירושו מעיקרא, והיינו שמצוה זו – הקשורה לחה"פ – צריכים לקיים לפני החג דוקא. וע"ז מקשה הגמרא דלכאורה רואים במצות ד"מ שגם בהם כתוב 'הראשון' וגם הם קשורים לחג (הסוכות) ולא אומרים שהם קודם החג אלא זמנם בחג עצמו.

וע"ז מתרצת הגמרא דשם (בד"מ) ישנו פסוק המקשרת בין מצוה זו למצות שמחת החג. והרי שמחת החג פשוט שצ"ל בשבעת ימי החג דוקא אחרי שכל ענין שמחה זו הוה שמחת החג (כנ"ל).

(והיינו, דתירוץ הגמרא "מה שביעי שביעי לחג אף ראשון ראשון לחג" לא היתה קישור 'טכני' ומילולי גרידא, אלא דכמו בשמחה הר"ז פשוט שמדברים על שבעת ימי החג דוקא, עד"ז בלקיחת ד"מ).

ומקשה ע"ז הגמרא דעד"ז י"ל לגבי מצות 'תשביתו' ג"כ, דהרי התורה קישרה בינה לבין מצות אכילת מצות שבעת הימים, והרי לפועל מצות אכילת מצוה הוה רק בשבעת ימי החג (אף שאינו כמצות שמחת החג דקשורה עם החג עצמו כנ"ל), אז שוב י"ל דגם מצות תשביתו הוה בחג דוקא.

ומתרצת הגמרא דדיוק תיבת 'הראשון' אומרת שאף שהיא קשורה עם מצות אכילת מצוה, מ"מ זמנה לפני החג, 'מעיקרא'. אשר לפמשנ"ת נראה דאין בזה תימה כ"כ כיון שגם מצות אכילת עצמה אינה קשורה בעצם עם ימי החג.

ומקשה ע"ז הגמרא מהא דגם גבי מצות לקיחת ד"מ – אשר שם פשוט דצ"ל בחג דוקא אחרי שקשורה עם מצות שמחת החג כנ"ל – כתוב 'הראשון', וא"כ ע"כ דאין תיבה זו מכריחה שיהי' 'מעיקרא'!!

ותו מקשה הגמרא מ'הראשון' הכתובה גבי שביתת החג, אשר בזה סברה

הגמרא דבודאי צ"ל בימי החג דוקא אחרי שזה קשורה עם עצם ה'מקרא קודש' של הימים, וא"כ זמנה בימי החג דוקא!?

ומתרצת הגמרא דאולי גם שם בשביתת החג אינו פשוט כ"כ דצ"ל ביום החג דוקא, ויתכן שיהי' ציווי לשבות ביום שלפני החג, ונאמר דשביתה ביו"ט הוה מצוה נפרדת מעצם החג (והיינו כשיטה השנייה בשו"ע שם דאינו פרט במקרא קודש). והא דלפועל שובתים ביום החג דוקא לא הוה אלא מחמת לימוד של "וביום השמיני שבתון מה שמיני שמיני דחג, אף ראשון ראשון דחג".

ושוב נוכל לומר דגבי תשביתו שכתוב 'הראשון' באמת הוה דינו לפני החג, ואילו שם בשביתת החג נצרכה האי 'הראשון' לדבר אחר (כמבואר בגמרא).

ומסיקה הגמרא ד'הראשון' הכתובה שם לא צריכא לד"א, ושוב גם משם רואים ד'הראשון' לא הופכת המצוה להיות קודם החג, ושוב קשה על דברי רנב"י דאצלנו הרי 'הראשון' פועל את זה.

ותו מקשה הגמרא מ'הראשון' הנאמר גבי 'מקרא קודש' אשר שם מובן בפשטות ובהכרח שהכוונה לראשון דימי החג עצמו, דהא מקרא קודש הוה מהותו של חג. ומ"מ משתמשת התורה בלשון 'הראשון' והיינו שאין פירושה 'מעיקרא'!

ומתרצת הגמרא דכל הני ג' 'הראשון' נצרכים לד"א (כמבואר בגמרא) ושוב אפ"ל ד'הראשון' שנאמר לגבי תשביתו באמת בא לומר דהוה 'מעיקרא' כמשנ"ת.

יישוב כל התמיהות

ז. ועפ"ז נתיישבו כל התמיהות דלעיל, ובקצרה:

(א) אה"נ שרנב"י הביא פסוק דראשון מעיקרא משמע, אבל כאן הרי השקו"ט הוא משום דבמצות החג אולי אין מקום לפירוש זה אחרי שהם מגיעים מחמת החג כמשנ"ת.

(ב) סדר הבאת הפסוקים הוא מן הקל אל הכבד; תחלה פסוק המדבר על מצוה מסויימת שזמנה בחג (לקיחת ד"מ), אח"כ על מצות שביתה שיש בה חילוקי דיעות האם קשורה לעצם החג או לא, ואח"כ על 'מקרא קודש' שהיא עצם החג כמשנ"ת.

(ג) ומבואר נמי מדוע בשקו"ט של הגמרא הובא פסוק של שביתת הרגל דחג, ואילו במסקנא מביאים במקום זה הפסוק של מקרא קודש דחג; דבשקו"ט 'בנו'

את זה מן הקל אל הכבד כנ"ל, אמנם למסקנא אי"ז נוגע ויכולים לפרש ע"פ השיטה דשביתה דחג הוה התבטאות של מקרא קודש כנ"ל משו"ע.

ד) ומבואר דהא דלקיחת ד"מ קשורה עם מצות שמחה (שענינה שמחת החג וכו') עדיף מהקשר בין מצות שביתה למצות אכילת מצה – ואשר לכן תירצו אותו תירוץ אף דאח"כ הקשו עליה.

ה) ומבואר נמי ד'הראשון' שנאמר אצל תשביתו יכולה ללמד דמעיקרא משמע אף דאותו לשון כתוב גם אצל ד"מ ושם אין פירושה כן (דשם הר"ז קשורה עם שמחת החג כמשנ"ת).

ו) ומבואר דתירוץ הגמרא "מה שמיני שמיני דחג, אף ראשון ראשון דחג .." לא נאמרה לבאר מדוע אין פירושו מעיקרא (דא"כ הקשינו ע"ז כנ"ל), אלא לבאר דאולי זהו הסיבה שצ"ל בימי החג (ולא מחמת זה שקשור לעצם החג) כמשנ"ת.

ז) ומבואר בפשיטות מדוע כשמביאה הגמרא הפסוק ממקרא קודש לא הי' צורך להביא כל ההמשך (של 'ראשון ושביעי', ולשון הראשון וכו'), אחרי שבזה אין שום מקום לספק דקשורה לעצם החג וכמשנ"ת הכל באריכות לפ"ע.